

Jorge Luis Borges

Varuh knjig

Tu so vrtovi in svetišča, upravičenost svetišč,
 resnična glasba in resnične besede,
 štiriinšestdeset heksagramov,
 obredi, edina modrost,
 ki jo je Nebo dopustilo ljudem,
 slava tistega vladarja,
 čigar mir je odseval svet, njegovo ogledalo.
 Tako da so ta polja rodila plodove
 in so hudourniki spoštovali njih meje,
 ranjeni samorog, ki se vrača, da bi zaznamoval
 konec,
 skrivnost večnih zakonov,
 soglasje sveta;
 te stvari ali spomin nanje so v teh knjigah,
 ki jih varujem v tem stolpu.

Tatari so vdrli s Severa na malih grivastih
 žrebcih;
 porazili so vojske,
 ki jim je Sin Neba ukazal, naj kaznujejo
 njihovo brezboštvo.
 Iz ognja so zgradili piramide in rezali vratove,
 umorili so pokvarjenca in Pravičnega,
 umorili v verige vklenjenega sužnja, ki je varoval
 ta vrata,
 zlorabili so ženske in jih pozabili
 in odjezdili na jug,
 nedolžni kot grabežljive zveri,
 kruti kot bodala.
 Ob nejasni zarji
 je oče mojega očeta rešil te knjige.

V tem stolpu so, kjer počivam in se
spominjam dnevov, ki so pripadali drugim.
Tujih in davnih.

V mojih očeh ni več svetlobe. Police so
previsoke in moja leta jih ne dosežejo.
Stolp obkroža milje sna in prahu.
Le čemu naj bi se slepil?
Resnica je, da nikoli nisem znal brati,
toda vseč mi je razmišljati,
da je zamišljeno in preteklo eno in isto
za človeka, ki je živel
in ki razmišlja o mestu, ki se je
spremenilo v puščavo.
Le kaj mi brani sanjati, da bom nekoč
razvozal to modrost
in da bom z zvesto roko zapisoval črke?
Ime mi je Hsiang. Varujem knjige,
ki so morda poslednje,
ker ničesar ne vemo o Kraljestvu in o Sinu Neba.
Tu so, na visokih policah,
dosegljive in nedosegljive,
skrivnostne in vidne kot zvezde.
Tu so vrtovi, svetišča.

Browning se odloči postati pesnik

Po teh rdečih londonskih labirintih
razkrivam, da sem si izbral
najbolj nemogoč poklic,
kolikor niso vsi poklici po svoje nemogoči.
Kot alkimisti,
ki iščejo kamen modrosti
v živem srebru
in bodo storili vse, da spet dobe vsakdanje besede
– zaznamovane igralne karte, novčič revnih –
svojo moč, ki so jo nekoč imele,
ko je bil Thor božanstvo in grom,
blisk in molitev.
V današnjem narečju
bom sam sebi povedal večne stvari;
poskusil bom biti vreden
velikega odmeva Byrona.
Prah sem in sem neranljiv.

Če me bo neka ženska ljubila,
 se bo moj verz dotaknil desetega kroga
 koncentričnih nebes;
 če bo neka ženska zavrnila mojo ljubezen,
 bom iz svoje otožnosti naredil glasbo,
 neko drugo reko, ki bo odmevala v času.
 Živel bom iz pozabe samega sebe.
 Obraz bom, ki ga ne vidim razločno
 in ga pozabljam.
 Juda bom, ki sprejme
 božansko nalogo, da bo izdajalec.
 Kaliban bom v močvirju.
 Najemniški vojak bom, ki umre
 brez strahu in vere.
 Polikrat bom, ki z grozo opazuje prstan,
 ki mu ga vrača usoda.
 Prijatelj bom, ki me sovraži.
 Perzijec mi bo dal slavca in Rim meč.
 Maske, umiranja, vstajenja,
 vse bo tkalo in uničevalo mojo srečo –
 in enkrat bom celo Robert Browning.

Ein Traum

Vsi trije so vedeli.
 Ona je bila Kafkova prijateljica.
 Kafka jo je sanjal.
 Vsi trije so to vedeli.
 On je bil Kafkov prijatelj.
 Kafka ga je sanjal.
 Vsi trije so to vedeli.
 Ženska reče prijatelju:
 Rada bi se nocoj ljubila s teboj.
 Vsi trije so to vedeli.
 Moški ji je odgovoril: Če grešiva,
 Kafka ne bo več sanjal naju.
 Eden je to vedel.
 Nikogar ni bilo več na zemlji.
 Kafka reče samemu sebi: Zdaj, ko sta oba odšla,
 sem ostal sam.
 Ne bom več sanjal samega sebe.

Stražar

Vstopi svetloba, in se zbudim; tu je.
 Najprej mi pove svoje ime, ki je (razumljivo) moje.
 Vračam se v suženjstvo, ki je trajalo več kot sedem krat
 deset let.

Vsili mi svoj spomin.

Vsili mi vsakdanjo revščino, človekovo usodo.
 Sem njegov stari bolničar; prisili me, da mu
 umijem noge.

Me zasleduje v ogledalih, v mahagoniju, v oknih šotorov.
 Razne ženske so ga zavrnilo, in z njim moram deliti
 njegovo žalost.

Narekuje mi tole pesem, ki mi ni všeč.

Me sili, naj se naučim težke anglosaksonščine.
 Navdušil me je za oboževanje mrtvih vojakov,
 s katerimi bi nemara ne mogel
 spregovoriti niti besede.

Na zadnjem počivališču stopnišča ga čutim ob sebi.

V mojih korakih je, v mojem glasu.

Do podrobnosti ga sovražim.

Z užitkom opazim, da je slep.

Stojim v krožni celici in neskončna stena se oži.

Nobeden od naju ne vara drugega,
 toda oba laževa.

Predobro se pozna, neločljivi brat.

Piješ vodo iz moje kupe in ješ moj kruh.

Vrata za samomor so odprta, toda teologi trdijo,
 da bom v poslednji senci drugega kraljestva jaz
 in bom čakal samega sebe.

Labirint

Tudi Zeus bi ne mogel zlomiti te
 kamnite mreže. Ne spomnim se več ljudi,

kdo sem bil jaz. Sledim le sovražni poti
 monotonih sten, to je moja usoda.

Neskončni hodniki se na kraju let
 zvijejo v skrivnostne kroge. V bledem prahu
 prepoznam odtise, ki se jih bojim.

Zrak mi v konkavne večere nosi divje
 krike ali samo odmeve obupnih, divjih
 krikov. Vem, da stoji v senci nekdo Drug.

Ki je srečen, da bo lahko premagal

samoto Hada. Želi si moje krvi
in se nasititi z mojo smrtjo.
Oba iščeva. Daj bog, da bi bil to
poslednji dan čakanja.

Besede, ki bi bile lahko napisane in izgubljene okoli leta 1922

Tihe bitke večernega zahoda
v zadnjih predmestjih,
večno stari porazi vojne na nebu,
pogubne zore, ki prihajajo
iz opustelih globin prostora
kot iz dna časa,
črni vrtovi dežja, sfinga iz neke knjige,
ki sem se je zmeraj bal odpreti
in katere podoba se vrača v sen,
pokvarjenost in odmev tega, kar bomo postali,
mesec nad marmorjem,
drevo, ki se vzpne in traja
kot spokojno božanstvo,
skupna noč in pričakovan večer,
Walt Whitman, čigar ime je vesolje,
junaški kraljev meč
v tihi rečni strugi,
Saksonci, Arabci in Goti,
ki so me, ne da bi me poznali, zaplodili,
sem jaz vse to ali nekaj drugega,
ali so skrivnostni ključi in težka algebra,
o čemer ne bomo nikoli nič vedeli?

Heraklit

Popoldne gre Heraklit na sprehod
po Efezu. Popoldan ga nehote zvabi
na breg neke tihe reke, katere
usode ne imena ni poznal.
Tu so marmorni Janus in topoli.
Vidi se v bežečem ogledalu
in odkrije in napravi izrek,
ki ga ljudje v prihodnosti
ne bodo pozabili.
Na glas izreče: Nihče ne stopi
dvakrat v isto reko.

Postoji. Prešine ga drhtenje
svetega strahu, da je tudi
on reka in beg. Rad bi ponovil
to jutro, to popoldne,
ta večer. Tega ne more.
Ponavlja rek. Vidi ga natisnjenega
z nekimi prihodnjimi črkami
na strani Burnetove knjige.
Heraklit ne zna grško, Janus,
bog vrat, je bil rimski bog.
Heraklit ostane brez včera
in brez zdaj.
Je zgolj zviijača, ki jo je sanjal
sivolasi človek na bregu Red Cedar,
človek, ki spleta enajsterce,
da bi ne mislil na svoj Buenos Aires.
In na ljubljene obraze. Eden manjka.

Jorge Luis Borges se je rodil leta 1899 v Buenos Airesu. Leta 1923 je objavil zbirko pesmi *Fervor de Buenos Aires* (*Žeja za Buenos Airesom*) in dve leti kasneje *Luna de enfrente* (*Bližnji mesec*). V obeh zbirkah je realizirano vse to, kar je v teh letih Borges tudi teoretično razkrival: njegovo metafizično pojmovanje metafore, odnos do zgodovine kot ponavljanja istih ali podobnih dogodkov. 1935 je objavil znamenito delo *Historia universal de la infamia* (*Svetovna zgodovina sramote*), prozno delo z vrsto imenitno orisanih izobčencev. V delu, ki je izšlo leta 1936, *Historia de la eternidad* (*Zgodovina večnosti*), pa je obravnaval razne koncepte večnosti in svoje poglede na metaforo kot odgovor modernistom, ki so trdili, da je metafor neskončno. 1938 mu je umrl oče. Leta 1945 je objavil svoje najboljše delo *Ficciones* (*Izmišljije*), s katerim je zaslovel po vsem svetu. To je zbirka kratke proze. Kasneje je kljub slepoti izdal številne knjige poezije, kratke proze in esejev. Navedimo predvsem *El hacedor* (*Stvarnik*), 1967, *El otro, el mismo* (*Drugi, isti*), 1969, *Elogio de la sombra* (*Hvalniča senci*), 1970, *El oro de los tigres* (*Zlato tigrov*), 1972, *El libro de arena* (*Knjiga iz peska*), 1975, *La moneda de hierro* (*Železni novčič*), 1976 in *Historia de la noche* (*Zgodovina noči*) leta 1977. Borges je umrl leta 1988.

Izbral, prevedel in spremne opombe napisal Ciril Bergles